

SIUNTION KUNNAN TOIMET ITÄMEREN TILAN PARANTAMISEKSI – VASTAUS HELSINGIN JA TURUN HAASTEESSEEN

12.12.2007

Itämeri ja sen tila

Suurimpana uhkana voidaan pitää Itämeren rehevöitymistä, josta näkyvinä merkkeinä ovat lähes jokakesäiset runsaat sinileväkukinnat. Rehevöityminen johtuu pääasiassa meren pinta-alaa noin neljä kertaa suuremmalta valuma-alueelta tulevasta ravinnekuormituksesta. Valuma-alueella asuu lähes 90 miljoonaa ihmistä, kaikissa maissa on paljon teollisuutta ja maataloutta, ja näin mereen on joutunut jo useiden kymmenien vuosien ajan sekä ravinteita että ympäristömyrkyjä.

Siuntionjoki ja Pikkalan lahti

Siuntion osalta vaikutus Itämereen tulee pääosin Siuntionjoen kautta Pikkalan lahteen. Siten joen valuma-alueella harjoitettu toiminta on ratkaisevassa roolissa. Siuntion vajaasta 6000 asukkaasta vajaa puolet on vesihuoltolaitoksen viemäriverkoston piirissä, loput haja-asutusalueella. Kirkkojoen osa-alueella 25 % pinta-alasta on peltoa. Siuntionjoen ala-osa on Natura 2000-alueita. Alla esitetyt kuormitustiedot ovat peräisin Siuntionjoen yhteistarkkailuraportista 2005, ja koskee lähinnä 1990-luvun lopun tilannetta.

Siuntion kunnan toimet

1. Pistekuormituksen vähentäminen

1.1. Jätevedenpuhdistuksen parantaminen

- Keskuspuhdistamon jätevesipäästöt Pikkalanlahteen loppuvat, kun siirtoviemäri Kirkkonummelle ja edelleen Espoon jätevedenpuhdistamolle valmistuu seuraavan viiden vuoden aikana.
- Siihen saakka panostetaan hyvän puhdistustehon ylläpitoon ja edelleen parantamiseen. Jatketaan viemäriverkoston parantamista ja minimoidaan jätevesien ylivuotoja ennakoivalla kunnossapidolla.
- Haja-asutusalueen lietteiden vastaanottoa kunnan puhdistamolle rajoitetaan, ja lietteet ohjataan Kirkkonummen vastaanottoasemalle. Keskustakaavoituksen yhteydessä selvitetään syntyvien pinta- eli hulevesien vedenlaatu, määrä ja puhdistustarve.

1.2. Muun pistekuormituksen vähentäminen

- Nummelan jätevedenpuhdistamon ja Munkkaan jätekeskuksen päästöjä Siuntionjoen vesistöön pyritään torjumaan ja vähentämään lupakäsittelyssä.

Perustelu:

Siuntionjoen kokonaiskuormituksesta pistekuormituksen osuus on fosforin osalta alle 1% ja typen osalta 10-15 %.

Isossa yksikössä puhdistusteho on parempi erityisesti typenpoiston suhteen.

Oman puhdistamon puhdistusteho on puutteellinen typenpoiston suhteen ja haja-asutuksen lietteissä on runsaasti typpeä.

Vastuu:

Vesihuoltolaitos, ympäristölautakunta

2. Hajakuormituksen vähentäminen

2.1. Maatalouden kuormituksen vähentäminen

- Yleiskaavoissa on jo yli kymmenen vuotta ollut suositus jonka mukaan ”vesistöjen ja valtaojien rannoille tulisi muodostaa riittävän laajat suojavyöhykkeet, jotta voitaisiin tehokkaasti vähentää valumavesien haitallista vaikutusta vesistöön. Vesistöjä ja peltoja rajaavan puuston hoidossa tulisi erityisesti ottaa huomioon alueen luonto- ja maisemaolosuhteet.”
- Tämän suosituksen konkretisoimiseksi Siuntionjoen vesistön ranta-alueiden käytöstä laaditaan parhaillaan kolmevuotisena projektina yhdessä ProAgrian kanssa suunnitelmaa, jossa annetaan suosituksia vesiensuojelun ja maisemansuojelun huomioon ottamiseksi maanomistajien toiminnassa.
- Siuntionjoen reittijärvien, eli Karhujärven, Tjusträskin ja Vikträskin kunnostussuunnittelua tehdään yhteistyössä Uudenmaan ympäristökeskuksen kanssa, useampivuotisena hankkeena.
- Vesienhoitoalueiden suunnittelussa kiinnitetään huomiota Siuntionjoen statukseen Natura 2000-alueena ja siihen, että vedenlaadun tulee olla vähintään hyvä vuonna 2015.
- Hevostiloista aiheutuva ravinnekuormitusta pyritään vähentämään ohjeistuksella ja valvonnalla.
- Hevosennannan asianmukaisen polton mahdollisuutta edistetään.

Haaste muille tahoille:

- Maatalouden ympäristötukimuotojen kehittäminen tehokkaiksi ja houkutteleviksi on ensiarvoisen tärkeää. Kosteikkojen ja suojavyöhykkeiden perustamista tulee kannustaa.
- Viljelijät voivat parantaa viljelykäytäntöjään.
- Kaikkiin ojiin viljelijä jättää vähintään vesilain edellyttämä 0,6 m levyinen piennar.
- Pellon kynnessä viljelijä varmistaa, että pellolta ei suoraan pääse pintavalumaa pientareen tai suojakaistan kautta ojaan, vaan vesi ja pintamaa pysähtyy ojan suuntaiseen vakoon.
- TE-keskuksen tulisi valvoa ympäristötukiehtoja myös piennarten ja suojavyöhykkeiden osalta.
- Ympäristöministeriön tulee hyväksyä hevosenlannan polttamisen.
- Hevostallit voivat parantaa lannankäsittelyä, ja mikäli mahdollista siirtyä turpeen käyttöön kuivikkeena.

Perustelu:

Siuntionjoen kokonaiskuormituksesta maatalouden osuus on fosforin osalta 70- 80 % ja typen osalta n. 50 %

Siuntion kunta ei omista peltoja, joten vaikuttaminen suunnittelun, hankkeiden ja valistuksen kautta on tärkein tie maatalouden kuormituksen vähentämiseen. Myös valvontaan tulee panostaa.

Nopeasti yleistyneet hevostilat aiheuttavat vesistökuormitusta, jota voi pienentää. Runsaasti puukuiviketta sisältävä lanta ei kovin hyvin sovellu pelloille, mutta kelpaa briketöitynä lämmöntuotantoon.

Ojien piennar suojaa ojan toimivuutta, vähentää eroosiota ja ojan kunnostustarvetta sekä pienentää osaltaan ravinteiden kulkeutumista edelleen vesistöön. Pientareen, suojakaistan ja suojavyöhykkeen täyden tehon hyödyntäminen edellyttää myös kynnön asianmukaista suunnittelua pintavalunnan liikkeen jarruttamiseksi ja eroosion vähentämiseksi.

Vastuu:

Kunnanhallitus, tekninen lautakunta, ympäristölautakunta, maaseutulautakunta, jokainen viljelijä

2.2. Haja-asutusalueen jätevesipäästöjen pienentäminen

- Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen ja jäteveden runkolinjan lähellä olevaa asutusta pyritään mahdollisuuksien mukaan liittämään viemäriverkostoon.
- Osuuskuntien muodostamista edistetään meneillään olevassa Länsi-Uudenmaan kuntien ja Uudenmaan liiton tukemassa yhteishankkeessa.
- Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella sijaitsevat liittymättömät kiinteistöt liitetään viemäriin viimeistään 2010.
- Jatketaan ja tehostetaan kiinteistönomistajille suunnattua tiedottamista valtioneuvoston hajajätevesiasetuksen edellyttämistä toimenpiteistä 2014 mennessä.
- Kiinteistökohtaisten puhdistusratkaisujen toteutumista ja toimivuutta edistetään ja valvotaan.
- Fosfaatittomien tiski- ja pesuaineiden käyttöä edistetään.

Haaste:

- Lainsäätäjälle fosfaattipitoisten pesuaineiden käytön kieltäminen.
- Kaupoille ja kaupaketoille fosfaatittomien pesu- ja tiskiaineiden ottaminen valikoimiin ja niiden tehokas markkinoiminen

Perustelu:

Siuntionjoen kokonaiskuormituksesta haja-asutuksen osuus on fosforin osalta 10-15 % ja typen osalta n. 5 %.

Keskitetty jätevedenpuhdistus on suositeltavaa siellä, missä asutusta on paljon ja liittyminen on kustannustehokasta.

Haja-asutuksen jätevesikuormitus on merkittävä ympäristö- ja viihtyvyyshaitta, joka edellyttää kiinteistönomistajilta toimenpiteitä myös vanhojen kiinteistöjen jätevedenkäsittelyn parantamiseksi. Nämä toimenpiteet eivät toteudu ilman tehokasta tiedottamista ja viranomaisvalvontaa.

Haja-asutusalueella voidaan kuormitusta vähentää käyttämällä fosfaatittomia tiski- ja pesuaineita.

Vastuu:

Vesihuoltolaitos, ympäristölautakunta

3. Ruoppaukset

- Kaikki ruoppaukset otetaan kunnassa lupakäsittelyyn, jossa pyritään määräyksillä vähentämään haitallisia vaikutuksia.

Haaste:

- Lainsäätäjälle myös pienimuotoisten ruoppausten luvanvaraisuuden toteuttaminen vesilain muutoksena.

Perustelu:

Ruoppauksissa sedimenteistä irtoaa merkittäviä määriä ravinteita, jotka rehevöittävät ruopattavan alueen ympäristöä. Vaikutukset riippuvat ruopattavan alueen laajuudesta ja sedimenttien likaantumistasesta. Massojen siirtäminen riittävän ylös rantaviivasta on suositeltavaa. Lupakäsittely kunnassa perustuu yleiskaavamääräykseen, jolla vesialueella on maankäyttö- ja rakennuslain mukainen toimenpiderajoitus.

Vastuu:

Ympäristölautakunta

4. Veneilyn jätevesipäästöjen vähentäminen

- Veneiden septitankkien tyhjennysasemaa ylläpidetään venekerhon ja kunnan yhteistyönä.
- Ulkokäymälöiden hoidosta ja siisteydestä vieras- ja kotisatamissa huolehditaan.

Haaste:

- Edistetään riittävän suurten septitankkien asentamista / tai vaihtoehtoisesti vedettömien käymäläratkaisujen käyttöä isoissa retkiveneissä.
- Septitankkien tyhjennysaseman, esimerkiksi kelluvan aseman, saaminen Kirkkonummen kunnan puolella oleviin venesatamiin.
- Tiskiveden päästämistä vähennetään suosittamalla kertakäyttöastioiden käyttämistä.
- Veneilijä noudattaa sinilippuveneilijän sitoumuksia.

Perustelu:

Kuivakäymälä on mahdollinen vaihtoehto, jolla veneilijä pääsee liian pienen septitankkinsa tyhjennysongelmasta. Tulee välttää veden käyttöä ja likaamista silloin kun on mahdollista. Pikkalanlahdella tarvitaan lisää septitankkien tyhjennysasemia. Kertakäyttöastioita käytettäessä ruoantähteiden kulkeutumisesta veteen tiskiveden mukana vältetään. Ympäristönsuojelun kannalta jätesäkki toimitettuna asianmukaisen jätehuollon hoidettavaksi on pienempi ongelma. Käyttämällä maissa olevaa käymälää veneen septitankki ei täyty.

Vastuu: Venekerho, tekninen lautakunta, ympäristölautakunta

5. Kansainvälinen ympäristöyhteistyö

- Siuntio pitää tärkeänä kansainvälisiä Itämereen kohdistuvia hankkeita, kuten Pietarin jätevedenpuhdistuksen tehostamista..
- Siuntio tukee HELCOM:in suositusten noudattamista Itämeren ympärysvaltioiden toiminnassa.

Vastuu ja haaste valtiolle:

- Laivaliikenteen jätevesipäästöihin ja tyyppipäästöihin ilmaan pitää saada rajoituksia.
- Siuntio toivoo ilman kautta Euroopasta tulevan kuormituksen, erityisesti typen, tehokkaampaa vähentämistä.

Perustelu:

Siuntio seuraa kansainvälistä yhteistyötä, vaikka ei siihen itse aktiivisesti osallistu. Itämeren tilan parantamiseksi on perusteltua, että valtiot ja yhteisöt kohdentavat apua mahdollisimman kustannustehokkaasti. Pietarin jätevesien tehokkaampi puhdistaminen on välttämätöntä.

Siuntionjoen kokonaiskuormituksesta ”luonnonhuuhtouman” osuus on fosforin osalta n. 10 % ja typen osalta 25 %. Osa tästä on peräisin ilman kautta tulevasta laskeumasta. Laivaliikenteen tyyppipäästöt ovat merkittäviä, ja niihin pitää saada rajoituksia kansainvälisten sopimusten kautta.

6. Tietoisuuden lisääminen Itämeren tilasta

- Siuntion sijaintia meren rannalla painotetaan nykyistä enemmän.
- Störsvikin meren puolen uimaranta kunnostetaan, kävijöitä ohjataan käyttämään kuivakäymälöitä, joiden siisteydestä huolehditaan ja varjellaan rantaa väärinkäytöksiltä.
- Kuntalaisten pääsy meren äärelle ja veneellä merelle varmistetaan.
- Vesiensuojelua koskevissa tilaisuuksissa muistutetaan siitä, että kaikki toiminta vaikuttaa myös Itämereen.
- Tiedon jakamista Itämereen liittyvistä asioista tehostetaan yhdessä muiden toimijoiden kanssa.
- Siuntiossa toimiva luontokoulu kouluttaa koululaisia laajalta alueelta.
- Kunnan kouluissa Itämeren luonto ja ongelmat tiedostetaan.
- Vihreä lippu ohjelman soveltamista kunnan päiväkodeissa ja kouluissa edistetään.
- Eri intressitahojen osallistumista vesiensuojelutyöhön edistetään elvyttämällä uudestaan Siuntionjokineuvottelukunta vesistöalueen yhteisenä keskustelu- ja suunnitteluforumina.

Perustelu:

Siuntion kunnalla on hyvin rajoitetusti merenrantaa, joka on kuntalaisten käytettävissä. Kuntalaisten tietoisuuden lisääminen Itämeren tilasta kuitenkin edellyttäisi mahdollisuuksia myös omakohtaiseen kokemiseen. Kouluilla on tärkeä rooli myönteisten asenteiden muokkaajana.

Vastuu:

Kunnanhallitus, tekninen lautakunta, ympäristölautakunta, koulutoimi

7. Ympäristönsuojelun resurssien parantaminen

- Siuntio sitoutuu 2009 alkaen ympäristönsuojelun henkilöresurssien kaksinkertaistamiseen siten, että se yhdessä Inkoon kunnan kanssa perustaa uuden ympäristötarkastajan viran.
- Ympäristönsuojelun eräänä painopisteenä lähivuosina on haja-asutuksen jätevesijärjestelmien parantaminen, mikä suoraan vaikuttaa Itämeren tilaa parantavasti.
- Ympäristövalvonnan resursseja lisäämällä voidaan voimassa olevien lakien noudattamista valvoa paremmin ja silläkin tavoin edistää Itämeren suojelua.
- Resurssien parantamisella voidaan myös ympäristönsuojelun tiedottamista ja neuvontaa lisätä.

Perustelu:

Ympäristönsuojelun tehtävät ovat moninkertaistuneet, mutta resurssit ovat vuoden 1987 lähtötasolla edelleen, eli ympäristösihteeri hoitaa 40 %:n virkaa Siuntiossa. Ilman valvontaa haja-asutuksen jätevesijärjestelmien parantaminen tulee jäämän puolitiehen. Kun vielä osa uusista järjestelmistä ei tule toimimaan asetuksen edellyttämällä tavalla, ongelmia on tiedossa. Itämeren tilan parantamiseen tähtäävät toimet tämän ohjelman mukaisesti edellyttävät lisäresurssia ympäristönsuojeluun.

Vastuu:
Kunnanvaltuusto